

taal:
unie

Onderwijs Nederlands /
taalbeleid in de 21ste eeuw

door: Steven Vanhooren

taal:
unie

www.taalunie.org

Inhoud

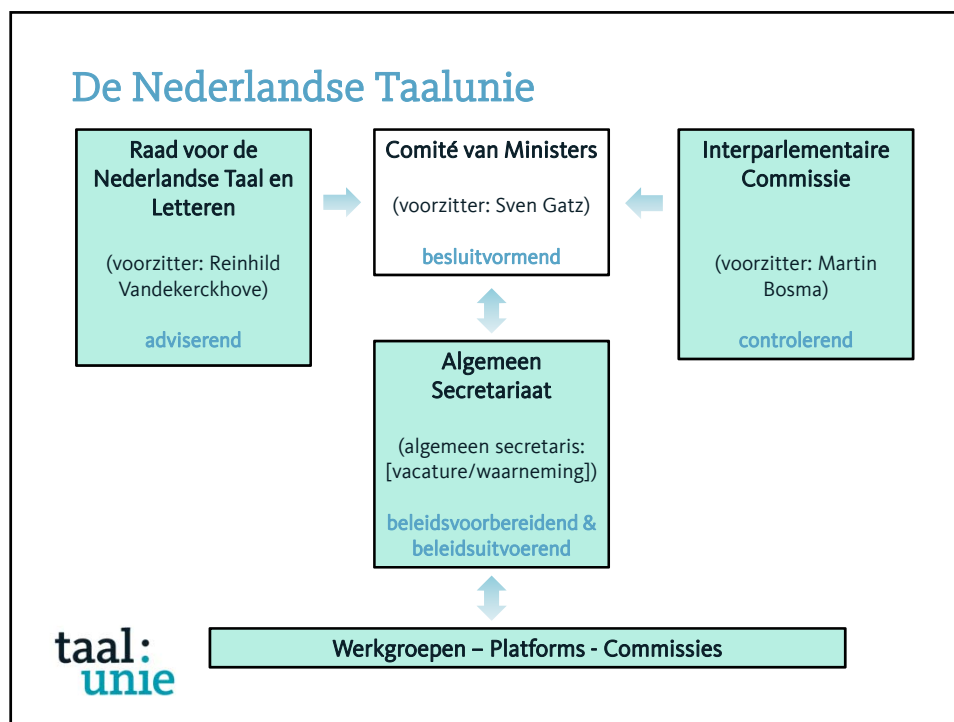
1. De Nederlandse Taalunie
2. Visietekst en advies over onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw
3. De 21ste-eeuwse samenleving + sleutelcompetenties voor de 21ste eeuw
4. Beleidsadviezen en wetenschappelijk onderzoek
5. Vragen

taal:
unie

De Nederlandse Taalunie

- = een internationale organisatie
- Nederland, Vlaanderen en Suriname (geassocieerd lid)
- beleid op het vlak van de Nederlandse taal
 - Zorgen dat het Nederlands optimaal benut kan worden door alle taalgebruikers / in alle sectoren
 - Bijdragen aan het aantrekkelijk en levendig houden van het Nederlands
- verdrag (+ raamovereenkomsten + samenwerkingsovereenkomsten)

taal:
unie

De Afdeling Taalgebruik

- 2 doelstellingen:

1. Bijdragen aan kwaliteitsvol onderwijs Nederlands (binnen en buiten het taalgebied)

➔ onderwijs Nederlands als eerste, tweede en vreemde taal
 onderwijs Nederlands in Vlaanderen, Nederland,
 Suriname en het Caribisch gebied
 van VVE tot hoger onderwijs (incl. universitair onderwijs)

2. Promoten van de Nederlandse taal en de Nederlandstalige cultuur

taal:
unie

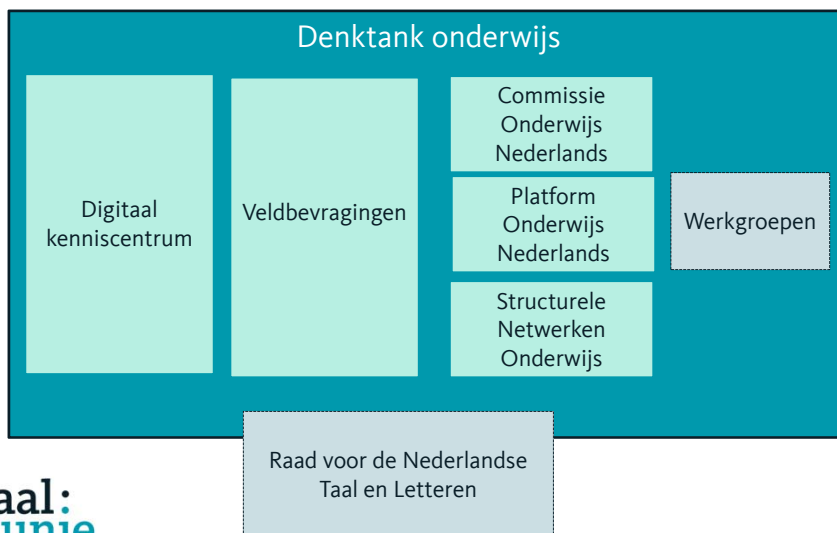
De Afdeling Taalgebruik

- Hoe?

Binnen het taalgebied	Buiten het taalgebied
Beleidsaanvullend	Beleidsmakend
<p>Denktank: adviseren, signaleren en opiniëren</p> <p>↓</p> <p>gevraagd en ongevraagd beleidsmakers</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Professionaliseren van docenten 2. Motiveren van studenten en docenten 3. Examinering <p>leerlingen, studenten en docenten</p>

taal:
unie

Onderwijs Nederlands binnen het taalgebied

Onderwijs Nederlands binnen het taalgebied

Gevraagd advies	Ongevraagd advies
<ul style="list-style-type: none"> Vakbekwaam is taalbekwaam. Reflectie en aanbevelingen voor kwaliteitsverbetering van leraren primair en voortgezet onderwijs naar aanleiding van de herijking van de Kennisbases. (op vraag van: 10 voor de Leraar) 	<ul style="list-style-type: none"> Vaart met taalvaardigheid. Nederlands in het hoger onderwijs.

Opdracht in 2016

- Staatssecretaris Sander Dekker, minister Bussemaker & minister Crevits
- mee nadenken en mee invulling geven aan een samenhangende / overkoepelende visie op de rol, het belang en de positie van taalbeleid en taal- en taalvaardigheidsonderwijs Nederlands in de 21ste eeuw.
 - ➡ eindtermen
 - ➡ aanvullend op de trajecten in Vlaanderen ('van leRens belang' ~ 2030) en Nederland (ons onderwijs2032)
 - ➡ focus: Nederlands

taal:
unie

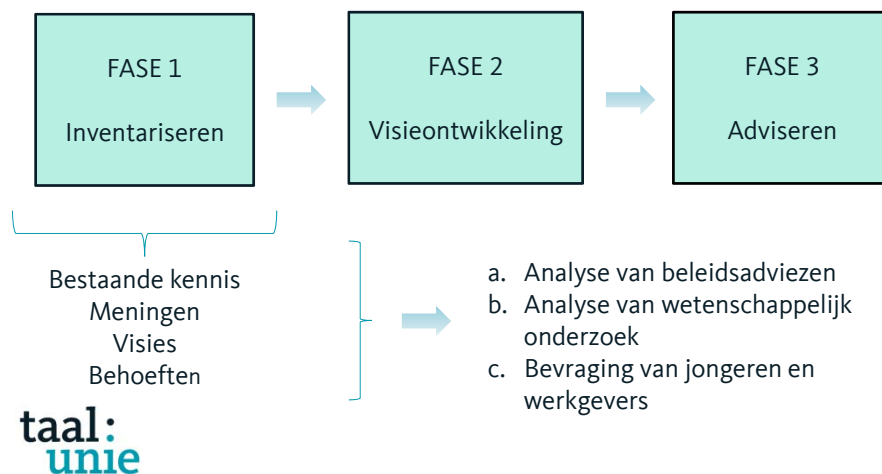
Opdracht in 2016

- Wat zouden kinderen en jongeren van nu moeten leren om in 2030/2032 deel te kunnen nemen aan de samenleving?
- Welke rol kan het onderwijs Nederlands daar in hebben?
- Wat is de positie van het schoolvak Nederlands?
- Basis vs. verdieping

taal:
unie

Aanpak

- Traject in 3 fasen

De 21ste-eeuwse samenleving

- complex, hoogtechnologisch, superdivers
 - ➡ 1 constante: verandering
- Talig / meertalig
 - **Migratie:** VL (500.000 | 123 talen) – NL (3.500.000 | 110 talen)
 - **Digitalisering:** nieuwe technologie -> nieuwe genres (bv. tweet)
 - vervagen van grenzen tussen schriftelijke en mondelinge communicatie (bv. WhatsAppbericht)
 - **Lerende economie:** zinvol en optimaal gebruik van kennis, leren van anderen, levenslang leren

Sleutelcompetenties voor de 21ste eeuw

- = kennis, vaardigheden en attitudes die het mogelijk maken om volwaardig deel te nemen aan de 21ste-eeuwse samenleving
- volwaardig deelnemen aan de 21ste-eeuwse samenleving =
 - (a) toegang hebben tot het maatschappelijke en culturele leven
 - (b) kansen hebben om deel te nemen aan de arbeidsmarkt
 - (c) over de instrumenten beschikken die in staat stellen om levenslang te leren / te ontwikkelen

taal:
unie

Sleutelcompetenties voor de 21ste eeuw

- Europees Parlement (2006)
- Cisco (2008)
- OESO (2015)
- Platform 2032 (2015/2016)
- Kennisnet / SLO (2016)

taal:
unie

Sleutelcompetenties voor de 21ste eeuw

- bewust kunnen omgaan met verandering
- meerdere talen kennen
- complexe informatie kunnen verwerken
- kritisch en probleemoplossend kunnen denken
- zelfstandig beslissingen kunnen nemen
- creatief met elkaar kunnen samenwerken
- kunnen omgaan met nieuwe media en technologie
- kunnen communiceren in verschillende contexten (al dan niet digitaal)
- ...

taal:
unie

Sleutelcompetenties voor de 21ste eeuw

Jongeren

- een eigen identiteit kunnen ontwikkelen en zichzelf als individu kunnen ontplooiën
- zelfstandig kunnen functioneren in de samenleving
- kunnen omgaan met stress
- kunnen omgaan met verschillende culturen
- kunnen communiceren in vreemde talen
- verantwoord kunnen omgaan met ICT
- praktische vaardigheden die hen in staat stellen om te solliciteren, te debatteren, te presenteren, goed te communiceren, kritisch te denken

taal:
unie

Sleutelcompetenties voor de 21ste eeuw

Werkgevers

- communicatieve vaardigheden: mondeling en schriftelijk
- sociale vaardigheden: samenwerken
- persoonlijke vaardigheden: vriendelijk, optimistisch, vriendelijk

➡ belangrijker dan vakkennis (kan 'aangeleerd' worden op de werkvloer)

taal:
unie

Sleutelcompetenties voor de 21ste eeuw

- Doen een groot appel op taal

informatie verwerken	<ul style="list-style-type: none"> • leesvaardigheid, • luistervaardigheid
kunnen communiceren in verschillende contexten	<ul style="list-style-type: none"> • mondelinge en schriftelijke vaardigheden • luisteren • register • creativiteit
kunnen omgaan met nieuwe media en technologie	<ul style="list-style-type: none"> • tweeten = beknopt en creatief schrijven • stemherkenning smartphone: duidelijke instructies geven

taal:
unie

Grote verantwoordelijkheid bij het taalonderwijs
Nederlands

Analyse beleidsadviezen en wetenschappelijk onderzoek

- Elk jaar:
 - 5 tot 10 beleidsadviezen over taalstimulering / taalontwikkeling / onderwijs Nederlands
 - 60 tot 90 onderzoeken over taalontwikkeling / onderwijs Nederlands

Waar gaan ze over?

Wat leren ze ons over het onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw?

taal:
unie

Beleidsadviezen

- 2006 – voorjaar 2016: >80 beleidsadviezen over taalstimulering, taalontwikkeling en taalonderwijs (Nederlands) in Vlaanderen en Nederland
 - ➡ Onderwijsraad, VLOR, Expertgroep Doorlopend Leerlijnen Taal & Rekenen, KNAW, PO-, VO-, MBO-Raad...
 - ➡ 48 adviezen (VL: 27 | NL: 21) nader geanalyseerd:
 - officieel aangeboden
 - vooral periode 2010 – 2016 (voor NL: + adviezen in het kader van het Referentiekader Taal)
 - samenwerking Centrum voor Taal & Onderwijs en CED-groep

taal:
unie

Beleidsadviezen

Sector	Nederland	Vlaanderen
voor- en vroegschool	2	1
kleuteronderwijs	/	1
basisonderwijs	8	15
voortgezet/secundair onderwijs	12	20
mbo	5	/

taal:
unie

Beleidsadviezen

- Waar gaan de adviezen over?

Nederland	Vlaanderen
<ul style="list-style-type: none"> • taalbeheersing (wenselijke niveau) • taal en cultuur • meertaligheid, verengelsing en NT2 • taal in andere vakken • digitale geletterdheid 	<ul style="list-style-type: none"> • taalbeheersing (in relatie tot leren en persoonlijke ontwikkeling) • cultuureducatie • meertaligheid • taal in andere vakken • digitale/online geletterdheid
<ul style="list-style-type: none"> • kennis over taal – (functionele) taalvaardigheid 	<ul style="list-style-type: none"> • het schoolvak Nederlands • standaardtaal – variatie • geletterdheid (breed)

taal:
unie

Beleidsadviezen

- Beleidsadviezen vertrekken niet vanuit 1 visie
- Thema's / onderwerpen sluiten aan bij de actualiteit en/of bij actuele beleidsthema's: bv. Referentiekader Taal

taal:
unie

Beleidsadviezen

- Lezen en schrijven
 - Lezen en schrijven zijn **basisvaardigheden** en een vanzelfsprekend onderdeel van het curriculum
 - De bestaande onderwijsdoelen en referentieniveaus voor taal en lezen moeten worden uitgebreid met doelen en competenties waarbij **de ontwikkeling van de leerling centraal** staat

taal:
unie

Beleidsadviezen

- Er kan best worden ingezet op **geïntegreerd taalonderwijs**: taalonderwijs waarin vaardigheden (lezen, schrijven, spreken, luisteren) en kennis over taal (spelling, woordenschat, grammatica, taalbeschouwing) in samenhang worden aangeboden
- Nadruk in het curriculum ligt bij voorkeur op het aanleren van / het inzicht verwerven in lees- en schrijf**strategieën** i.p.v. op de meer technische en formele aspecten van lezen en schrijven

taal:
unie

Wetenschappelijk onderzoek

- HTNO-databank
(www.taalunieversum.org/onderwijs/onderzoek)
 - Bijna 2000 samenvattingen van empirisch onderzoek naar taalontwikkeling/onderwijs Nederlands in het basisonderwijs, het voortgezet/secundair onderwijs en het NT2-volwassenenonderwijs sinds 1967
 - Nederland en Vlaanderen
 - Samenwerking: Taalunie – Stichting Lezen – SLO – Universiteit van Amsterdam

taal:
unie

Wetenschappelijk onderzoek

- Periode 2010 – 2015: +/- 450 onderzoeken

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
voorschools	5	/	/	/	/	?
basisonderwijs	38	43	38	41	47	51
voortgezet/secundair onderwijs	20	28	28	24	23	27
NT2-volwassenonderwijs	3	10	20	9	13	?

taal:
unie

Wetenschappelijk onderzoek

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Totaal
lezen	29	31	32	40	37	?	169
schrijven	24	24	23	21	20	?	112
literatuur	9	9	6	12	2	?	38
mondelijke taalvaardigheid	7	10	16	7	8	?	48
woordenschat	11	14	7	14	9	?	55

taal:
unie

Wetenschappelijk onderzoek

- Opvallende vaststellingen:

Schrijfonderwijs

- Weinig empirisch onderzoek naar doelstellingen -> uit onderzoek weten we dus niet echt wat belangrijk wordt gevonden door leerkrachten, ouders, deskundigen, beleidsmakers of de leerlingen zelf + wat wenselijk en haalbaar is
- Weinig onderzoek over de relatie schrijven op school – schrijven buiten school
- Veel effectonderzoek: interventies + didactieken

taal:
unie

Wetenschappelijk onderzoek

Leesonderwijs

- Weinig onderzoek naar doelstellingen
- Opvallend veel empirisch onderzoek naar leesbevordering en begrijpend lezen; (steeds) minder naar technisch lezen
- Veel effectonderzoek: materialen > interventies + didactieken

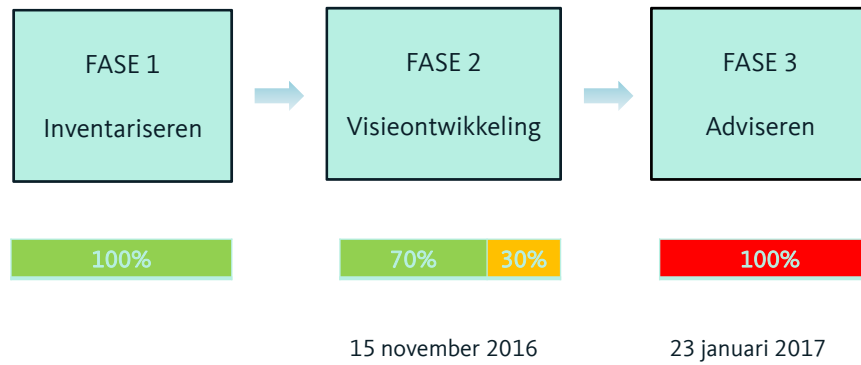

Nood aan meer onderzoek naar doelstellingen (in relatie tot volwaardig deelnemen aan de 21ste-eeuwse samenleving)

Biedt handvatten voor geïntegreerd taalonderwijs + voor het aanbrengen van strategieën

taal:
unie

Tot slot...

taal:
unie

Vragen?

Steven Vanhooren

Paleisstraat 9
2514 JA Den Haag

svanhooren@taalunie.org
06 46 83 16 35

taal:
unie